



Onderzoek naar ganzenbeheer
in de praktijk

Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade

30 september 2019

Voorwoord

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade brengt over enige tijd een advies uit over een robuuste aanpak van ganzenschade. Ter voorbereiding op dit advies onderzocht de raad hoe het nu staat met de uitvoering van het provinciale ganzenbeleid en ganzenbeheer door provincies en Faunabeheereenheden (FBE's).

De adviesraad heeft de FBE's een enquête gestuurd. Daarbij is FBE's gevraagd in de beantwoording uit te gaan van de actuele, door het FBE-bestuur vastgestelde beheerplannen, bestuurlijk gedragen ontwikkelingen en verwachtingen en lopende initiatieven voor onderlinge samenwerking.

Een vergelijkbare enquête is voorgelegd aan de provincies met het verzoek om de antwoorden zoveel mogelijk in te vullen samen met de FBE. Twee provincies hebben dit daadwerkelijk gedaan.

Deze notitie bevat een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek.

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade is begin 2017 door de twaalf provincies ingesteld om hen te adviseren over het faunaschadebeleid en onderzoeksresultaten op dat gebied. Ook faciliteert de adviesraad provincies in het maatschappelijk debat over het voorkomen en bestrijden van faunaschade.

De adviesraad geeft onafhankelijk advies voor de onderbouwing van (gezamenlijke) besluitvorming en beleid. Ook heeft de adviesraad de taak om geluiden uit de samenleving op te vangen, te kanaliseren en binnen de provinciale context te brengen.

Voor de periode t/m 2020 zijn drie adviesthema's vastgesteld:

- Advies over gebiedsgerichte benadering en schadesystematiek. Dit advies gaat over de hele uitvoeringsbereik van het faunaschadebeleid (zie hiervoor het Raadsadvies 'Verbinden en vernieuwen', december 2018)
- Advies over een robuuster ganzenbeleid (het tussenadvies ligt nu voor)
- Advies over de Faunabeheereenheden (in voorbereiding).

Inhoudsopgave

1	Beheerdoelen	3
	1a. Overwinterende ganzen	3
	1b. Jaarrond verblijvende ganzen (standganzen)	3
2	Beheermaatregelen	4
3	Ganzenbeheer in Natura 2000-gebieden	6
4	Evaluatie	7
5	Belemmeringen	8
6	Ontwikkelingen en aanpassingen	11
7	Proces: overleg, afstemming en samenwerking	12
8	Succesfactoren	13
9	Knelpunten	14
10	Kennislatten en kennisvragen	15
	Gehanteerde definities	

1 Beheerdoelen

Bij het formuleren van de beheerdoelen maken provincies en FBE's onderscheid tussen overwinterende ganzen en broedende/jaarrond verblijvende (zomer-)ganzen. In hun beleid gaan provincies uit van een balans tussen het beschermen van ganzen en de optredende landbouwschade. Dit bepaalt mede de uitvoeringsmogelijkheden van het ganzenbeheer. De beheermogelijkheden kunnen per ganzensoort verschillen.

1a. Overwinterende ganzen

Over het algemeen is door provincies voor overwinterende ganzen geen gewenste (winter-)stand geformuleerd. Dat is verklaarbaar, want het betreft voornamelijk trekganzen die hier tijdelijk verblijven. Bij beheer van overwinterende ganzen wordt uitgegaan van de zogenoemde 'winterrust'. Dit betekent dat de ganzen in een bepaalde periode met rust worden gelaten.

Vrijwel alle provincies hebben foerageergebieden of ganzenrustgebieden. Dit houdt in dat in deze gebieden alleen op kwetsbare gewassen (dus niet overjarig grasland) beheer door ondersteunend afschot mogelijk is. Een uitzondering hierop is het gebied rondom luchthaven Schiphol en de Maasplassen. Hier is het hele jaar beheer mogelijk. Ook Friesland en Overijssel hebben afwijkende regimes.

1b. Jaarrond verblijvende ganzen (standganzen)

Bij jaarrond verblijvende ganzen geldt over het algemeen een vorm van duurzaam populatiebeheer, al dan niet in aanvulling op schadebestrijding. De streefstanden zijn meestal gebaseerd op schadeniveaus uit de jaren 2005 (grauwe gans) en 2011 (brandgans). Het doel van het ganzenbeheer is bescherming van gewassen, beperken van risico's voor de vliegveiligheid en de volksgezondheid en het voorkomen van schade aan flora en fauna. Met andere woorden: het beheer is gebaseerd op de wettelijk bepaalde belangen. Voor landelijk vrijgestelde ganzen, zoals de Canadese gans en onbeschermden soorten zoals de (verwilderde) boerengans, hybride ganzen en de Nijlgans, wordt een minimale stand of nulstand nagestreefd. Hierbij is het beheer meestal het hele jaar mogelijk.

Conclusies

- Er is in vrijwel alle provincies sprake van provinciale beheerafspraken ('ganzenakkoorden'). Het beheerdoel is gericht op het voorkomen en verminderen van de schade en niet op het terugbrengen van de populatieomvang.
- Er wordt onderscheid gemaakt naar schadebestrijding en populatiebeheer als middel om de schade te beperken.
- In de beheermogelijkheden wordt onderscheid gemaakt naar bijvoorbeeld de kwetsbare gewassen en overjarig grasland.
- In een aantal gevallen verschilt per provincie de afbakening van de winter/zomer beheerperiode. Vaak is dit 1 maart tot 1 november in enkele gevallen vanaf 15 februari.
- In sommige gevallen wordt jaarrond beheer toegestaan.
- Ook op andere onderdelen verschillen het beleid en de beheermogelijkheden per provincie. Dit verschil heeft vermoedelijk effecten op de verdedigbaarheid van besluiten, ontheffingen en dergelijke.
- Aanwezige verschillen in de voorschriften van de uitvoering hebben ook effect op het draagvlak bij de uitvoerders.
- Het effect van foerageer-/rust-/opvanggebieden wordt verschillend beoordeeld.
- In een aantal provincies is sprake van een provinciaal projectteam/overlegverband en wordt er gewerkt met regionale gebiedsplannen, regionaal overleg en dergelijke. Deze gebiedsgerichte aanpak wordt over het algemeen als positief ervaren en zorgt voor draagvlak bij de uitvoering.

2 Beheermaatregelen

De toepassing van de beheermaatregelen per ganzensoort verschilt mede op basis van de wettelijke en/of regeltechnische status. Ook de provinciale beleidskaders voor beheer verschillen. De uitvoeringsmogelijkheden en voorschriften verschillen bijvoorbeeld in periode, dagen, tijden, hulpmiddelen en werende middelen. In een aantal provincies hebben vergunningen in en om Natura 2000-gebieden hier ook nog afwijkende invloed op.

Over het algemeen is beheer toegestaan tussen zonsopgang en zonsondergang. Binnen provincies worden echter verschillende tijden gehanteerd buiten de daglicht periode: een uur voor/na of halfuur voor/na of tot 12.00 uur. Ook de toegestane dagen (zon- en feestdagen) kunnen verschillen.

Er zijn binnen provincies verschillen in de begrenzing van het afschot(-aantal) per verjaagactie (in geval uitvoering ondersteunend afschot). Ook worden verschillende mogelijkheden respectievelijk beperkingen gehanteerd met betrekking tot hulpmiddelen die wel of juist niet toegestaan zijn van: lokvogels, lokfluit, akoestische middelen, geluiddemper.

Bij het verlenen van ontheffingen worden verschillende grenzen van het werkingsgebied aangehouden. Er wordt zowel uitgegaan van WBE-grenzen met schade historie en/of provincie breed beheer.

De volgende beheermaatregelen worden binnen de provincies ingezet:

- Nestbehandeling (legselreductie)
- Koppelafschot (afschot koppelvormers, broedparen)
- Verjaging met ondersteunend afschot (schadebestrijding)
- Inzet van werende middelen
- Afschot als populatiebeheer
- Ruivangsten (Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Zeeland en Friesland)
- Aanvullend afschot van ruiende ganzen (na de ruivangst)

Dit vindt plaats via:

- landelijke vrijstelling
- provinciale vrijstelling
- provinciale opdracht
- provinciale ontheffingen

Het beheer betreft de volgende ganzensoorten:

- Grauwe gans
- Brandgans
- Kolgans
- Canadese gans
- Nijlgans
- Verwilderde boerengans
- Hybride ganzen
- Indische gans

Conclusies

- De ganzensoorten hebben in wettelijk en regeltechnisch opzicht een wisselende status waardoor de uitvoering onder verschillende regimes en voorschriften plaatsvindt. Een verklaring hiervoor is deels aanwezig in bestuurlijke keuzes, maar ook in juridische (on-)mogelijkheden op basis van jurisprudentie. Soms zijn er inhoudelijk andere (ecologische) afwegingen gemaakt. Het is de moeite van onderzoeken waard of deze status effect heeft op het beheer en de resultaten.
- In Utrecht is sprake van aanvullend beheer door een 'ganzenbeheerteam' en/of ingehuurde (betaalde) beheerders. In Flevoland is de Stichting Fauna-beheer Flevoland professioneel actief. In Fryslân zijn de Guozebusterteams. In een aantal andere provincies is sprake van professionele inhuur van bedrijven die ruivangsten kunnen uitvoeren.

3 Ganzenbeheer in Natura 2000-gebieden

Ganzenbeheer in en om Natura 2000-gebieden is geen vanzelfsprekendheid. Dat is deels verklaarbaar uit de gestelde natuurdoelen, maar dat lijkt niet overal zo te zijn. Binnen provincies wordt verschillend omgegaan met faunabeheer rond Natura 2000-gebieden.

Soms wordt faunabeheer gezien als (toegestaan) bestaand gebruik. Soms is ganzenbeheer onder nadere voorwaarden mogelijk, bijvoorbeeld via maatwerkafspraken. En soms is niets mogelijk. In enkele gevallen is de mogelijkheid tot beheer afhankelijk van de beoogde beheermaatregel.

In veel gevallen kan beheer pas plaatsvinden nadat getoetst is wat het eventuele versturende effect is op de natuurwaarden. Soms moet eerst een gedetailleerd uitvoeringsplan worden opgesteld. Dit kan leiden tot een lastige en ingewikkelde uitvoeringspraktijk die bij de uitvoerders van dit beheer niet altijd goed valt.

Conclusies

- De uitwerking van het Natura 2000-beleid levert voor de faunabeheeractiviteiten aanvullende voorschriften op bij de uitvoering. Dit leidt tot beperking van de beheermogelijkheden.
- Een aantal Natura 2000-gebieden is ook van betekenis voor ganzen. Dit maakt het spannend een goede balans tussen beheer en instandhoudingsdoelen te vinden.

4 Evaluatie

Uit de enquête blijkt dat evaluatie van het beheer plaatsvindt via een update en analyse van de cijfers over populatieontwikkeling (tellingen), getaxeerde gewasschade, tegemoetkomingsaanvragen, afschotcijfers en soms ook het aantal verjaagacties. Het lijkt er op dat vooraf onvoldoende wordt bedacht welke cijfers en informatie nodig zijn, waardoor achteraf de evaluatie beperkt is. Schademeldingen worden niet benut.

Elke FBE evalueert het faunabeheerplan op de daartoe gepaste momenten. Voor een redelijk aantal vindt dit nu plaats. In een enkel geval gebeurt dit jaarlijks door de provincie. Niet in alle gevallen hebben de evaluaties geleid tot aanpassingen voor een nieuw ganzenbeheer. Een aantal provincies geeft aan dat het zo mogelijk meenemen van de AEWA-aanpak en het ganzenadvies van de Adviesraad een bijdrage zou kunnen zijn aan deze evaluaties.

Conclusie

Veel evaluaties zijn nog lopend of slechts in concept aanwezig. Opvallend is dat dit leidt tot relatief beperkte aanpassingen in het ganzenbeleid en ganzenbeheer.

5 Belemmeringen

Provincies en FBE's is gevraagd welke belemmeringen zij ervaren voor een doelgerichte uitvoering. Hierop kwamen de volgende antwoorden:

Juridische status ganzensoorten

- De Nederlands implementatie van de Europese regelgeving. Ontheffingen zijn voor uitzonderingssituaties en niet bedoeld voor regulier beheer.
- Strikte bescherming brandgans onder Annex I van de Vogelrichtlijn en de Nederlandse invulling hiervan.
- Beschermde status van de grauwe gans. Suggesties: zet deze op wildlijst of vrijstellingslijst.
- Beperking beheer in de winterperiode. Grauwe gans ook in beheer nemen.
- Huidige vrijstellingslijst bevat soorten die minder talrijk zijn en veel minder schade veroorzaken.
- Inzet van ecologisch en populatie technisch meest effectieve beheermaatregelen om de populatie te verkleinen zoals koppelafschot en afschot op nest worden door grote delen van de samenleving als niet ethisch gezien.
- Weidelijkheidsregels: beheer van koppelvormende en broedende ganzen is een zeer effectieve maatregel om de populatie te beheersen. Door weidelijkheidsoogpunt wordt dit te weinig uitgevoerd.
- Complexiteit van de regelgeving waardoor angst bij jagers ontstaat voor subjectieve uitlegeregels door handhavers.
- Beperkingen Natura 2000-gebieden en (witte gebieden in) foerageergebieden.

Juridische houdbaarheid/procedures

- In juridisch opzicht blijft onderbouwing lastig. Er lijkt twijfel te ontstaan in de rechtspraak over het causale verband tussen omvang van de populaties en de omvang van de schade en anderzijds de effectiviteit van de faunabeheermaatregelen (waaronder afschot en ruivangst). De volledigheid en/of kwaliteit van de cijfers kan hierbij ook een rol spelen.
- Continuïteit beheer is in geding, (langlopende) juridische procedures (bezwaar, beroep, hoger beroep) vanuit onderbouwing van de maatregelen.
- Juridische procedures vanuit verschillende kanten: dierenbeschermingsorganisaties en anderen.

Afstemming/overleg

- Beperkte interprovinciale afstemming: onvoldoende afstemming tussen provincies en FBE's, zowel op het vlak van kennisuitwisseling als de uitvoering.
- Mogelijkheden om beheer buiten het FBE-werkgebied af te stemmen zijn erg beperkt.
- Scheiding beleid en vergunningsverlening/handhaving: rol en taakverdeling provincie en omgevingsdienst (extra overlegcircuit).

Capaciteit en uitvoering

- Te afhankelijk van de inzet (vrijwillige) jagers. Er ligt een grote opgave, er is beperkte capaciteit in aantal, tijd en middelen van deze uitvoerders.
- Ongelijke balans tussen verdeling inspanningen grondgebruikers en jagers. Hierbij lijkt ook vraag en aanbod onvoldoende op elkaar afgestemd. Afrekenen op resultaat en doelbereik is niet mogelijk. Deelname aan de uitvoering van het ganzenbeheer is immers op vrijwillige basis.

Kennis en onderbouwing

- Resultaten wetenschappelijk onderzoek geven niet voldoende onderbouwing.
- Onderbouwing van ontheffing wordt moeilijker door het achterblijven of niet voorhanden hebben van benodigde data en samenhangende analyse hiervan. Tevens wordt er geen actie ondernomen om hiaten in kennis of data op te vullen.
- Wetenschappelijke begeleiding van het beheer is minimaal.

- Problematiek van ganzenbeheer versus weidevogelbeheer (rustverstoring bij het voorjaarbeheer van de ganzen).
- Het onderbouwen van het beheer in Natura 2000-gebieden.
- Het ontbreekt aan voldoende alternatieven voor afschot. Zijn alle mogelijkheden wel voldoende onderzocht? Zijn die er wel?
- Is er ecologisch gezien wel een goede oplossing voor het probleem?

Overig

- Afzetmogelijkheden in voedselketen van de geschoten ganzen. De afzet van de toenemende aantallen vormt een probleem waardoor afschot niet gestimuleerd wordt.
- Probleem afvoer slachtafval.
- Toename ganzen in stedelijk gebied, beheer in die situaties is veel lastiger uitvoerbaar.
- (Aanpassingen in) het gedrag van de ganzen maakt beheer moeilijk.
- Ontbreken van voldoende prikkels bij grondgebruikers om zelf bij te dragen aan schadereductie. Systeem van huidige constructie van tegemoetkomingen leidt tot minder effectief ganzenbeheer met name voor het overjarig grasland (laag eigen risico; beheer op vrijwillige basis).
- Een cultuur/ervaringsaspect: van vroeger uit was er ganzenjacht in de winterperiode, het is deels nog gewenning om nu ganzenbeheer in de zomer uit te voeren.
- De grote afhankelijkheid van een beperkte groep taxateurs.

Registratie

- Verplichting tot registratie van 'adequaate beheer' is juridisch boterzacht en te fraudegevoelig.
- Inzicht in daadwerkelijke schade blijft onvolledig vanwege geringe motivatie om gezamenlijke schade te melden. Mogelijk hangt dit samen met een te ingewikkeld (geautomatiseerd) systeem van schademelden, aanvraag tegemoetkoming en registratie verjaagacties.
- Ontbreken registratiemogelijkheid van verjaagacties door de grondgebruiker.

Draagvlak

- Het moeizaam verkrijgen van maatschappelijk draagvlak voor (intensief) beheer vanwege de sterk uiteenlopende opvattingen over het ganzenbeheer.
- Verstoring van beheer door actievoerders.
- Ontbreken van toestemming voor het betreden van grond van bepaalde terreineigenaren. Soms is sprake van een spanningsveld tussen activiteiten binnen en buiten terreinen van natuurorganisaties: te beperkt beheer versus de wens tot meer beheer.
- Ontbreken van beheer in recreatiegebieden, stedelijke gebieden en natuurgebieden, waar beleidsmatig afschot met hulp van het geweer niet toegestaan wordt.

Conclusies

De lijst bevat vele belemmeringen. De volgende worden het meest genoemd:

- De aanwezige complexiteit van de diverse beheermogelijkheden maakt de uitvoering onoverzichtelijk en ingewikkeld. Dit door de veelheid en verschillen in de wettelijke status van de ganzen, regels, voorschriften en uitvoeringsmogelijkheden. Zowel per provincie, per ganzensoorten als per gebied.
- Nationale wettelijke uitgangspunten leiden tot beperkingen. Door een andere invulling van Europese regelgeving wordt gesuggereerd dat het beheer eenvoudiger en effectiever kan plaatsvinden.
- Juridificering van het faunabeheer wordt als bedreigend gezien voor beleid en uitvoering. In het verlengde hiervan speelt het maatschappelijk draagvlak en medewerking aan het beoogde faunabeheer een belangrijke rol.
- Breed wordt geconstateerd dat meer onderlinge afstemming over beleid en beheer zou dienen te leiden tot een eenduidiger en effectiever ganzenbeheer.

- Vrijwillig gehanteerde weidelijkheidsregels leiden tot een minder effectief beheer. Nu bestaat het beeld dat de meest effectieve beheermaatregelen te weinig worden benut.
- De inzet van de vrijwillige uitvoerders (jagers) wordt zeer gewaardeerd, maar tegelijkertijd heeft dit ook zijn grenzen.
- De inzet van de grondgebruikers verloop niet overal zoals verwacht. Regelmatig wordt geduid op het ontbreken van prikkels voor het voorkomen van de schade alsmede de lastige registratieprocedure(s).
- Afzetproblemen van het ganzenvlees (en daarmee samenhangend verwerking slachtafval) wordt door velen als probleem gezien.
- De inzet van het faunabeheer speelt zich in belangrijke mate in het (agrarische) landelijk gebied af. Geconstateerd wordt dat ganzen zich ook naar andere gebieden verplaatsen of daar vestigen. In dergelijke recreatieterreinen en stedelijke gebieden, maar ook natuurgebieden ontbreekt het vaak aan beheer.
- Meer kennis en onderzoek is nodig om de onderbouwing van het ganzenbeheer te versterken.

6 Ontwikkelingen en aanpassingen

De volgende ontwikkelingen kunnen volgens provincies en FBE's mogelijk aanleiding geven tot aanpassing van het ganzenbeheer:

- De flyway aanpak vanuit de AEWA/WAG door middel van de Managementplannen voor grauwe gans en brandgans zal naar verwachting leiden tot meer samenwerking in een meer interprovinciaal afgestemd ganzenbeheer.
- Aantalsveranderingen door externe factoren, klimaat, natuurschade (watercrassula).
- Het weinig succesvol bestrijden en het te beperkt voorkomen van schade (uitblijven van succes) kan leiden tot veranderende aanpak, maar kan ook een risico vormen voor (de onderbouwing van) toekomstige beheermogelijkheden.
- Toenemende landbouwschade in combinatie met afnemende bereidheid deze te vergoeden. Dit kan leiden tot meer prikkels en een meer oplossingsgerichte houding van de grondgebruikers.
- Indien ganzenpopulaties meer schade gaan veroorzaken aan bijvoorbeeld waterkwaliteit, stedelijk gebied of aan natuurwaarden, is het denkbaar dat ook andere en/of meer sectoren zich gaan inzetten voor het ganzenbeheer.
- Er is meer kennis nodig over de effecten en relatie tussen de populatie ontwikkeling en de schadeontwikkeling.
- Meer professionele coördinatie bij het beheer zal de effectiviteit bevorderen.
- Inzetten op uitvoering van meer ruivangsten (ontnemen grotere aantallen uit populatie).
- Inzetten van een schadepreventiecoördinator.
- Ruimere inzet van het instrument vrijstelling.

Conclusies

- Een belangrijke ontwikkeling die naar verwachting zal leiden tot verandering in het ganzenbeleid en -beheer vormt de internationale flyway benadering van de AEWA. De verwachting is dat dit zal leiden tot meer interprovinciale samenwerking en wellicht een meer nationale aanpak.
- Een tweede ontwikkeling is de evaluatie van het tot nu toe gevoerde beheer.
- Afhankelijk van hoe de uitkomsten, kunnen nieuwe kansen ontstaan voor ander beheer. Maar het kan ook leiden tot afbreukrisico's.
- Het nu gehanteerde systeem van schade en beheer kan aanleiding zijn dit in enige mate te gaan herzien.
- Verbreding van de schade en overlastproblematiek kan leiden tot meer betrokkenheid van andere partijen, overheden en grondgebruikers.

7 Proces: overleg, afstemming en samenwerking

Samenwerking en afstemming wordt door alle ondervraagden gewaardeerd en gewenst geacht. Hiertoe worden verschillende overlegmogelijkheden benoemd. De coördinatie van de uitvoering ligt bij de faunabeheereenheden. Dit vindt plaats op provinciaal en regionaal niveau. In veel provincies is sprake van provinciale afstemming in aparte ganzenbeheeroverlegverbanden (GAK's, gebiedstafels, ganzencoluster, PLUM). De inzet van een ganzencoördinator wordt over het algemeen als zeer positief ervaren. In de meeste gevallen wordt een zomerganzentelling gedaan, gecoördineerd door de FBE in samenwerking met de Wildbeheereenheden (WBE's).

Eveneens is sprake van bilateraal overleg tussen de betrokken provincie, FBE en/of vergunningverlening en handhaving. Communicatie wordt veelal ondersteund met nieuwsbrieven. De jaarlijkse (verplichte) rapportage wordt gezien als een belangrijk middel om resultaten te delen. Interprovinciaal is sprake van IPO overlegverbanden en het FBE-secretarissenoverleg waarin afstemming plaatsvindt.

Op nationaal niveau is de Werkgroep AEWA-aanpak Ganzen (WAG) actief en genoemd als belangrijk voor het toekomstige ganzenbeheer. Hierin hebben het ministerie van LNV, provincies, FBE's en BIJ12 zitting. De werkgroep draagt bij aan de implementatie van de AEWA-managementplannen in Nederland en organiseert de Nederlandse inbreng in internationaal verband.

Conclusies

- Samenwerking gericht op afstemming, draagvlak en kwaliteitsverbetering en vergroting van de effectiviteit van het ganzenbeheer wordt belangrijk geacht.
- De hiertoe aanwezige overlegverbanden zijn op alle niveaus aanwezig maar worden veelal op verschillende wijze ingevuld.
- De provincies benoemen afstemming met de overige (aangrenzende) provincies als waardevol, maar tegelijkertijd vindt dit niet tot nauwelijks plaats. Dit kan ook landgrensoverschrijdend nodig zijn.

8 Succesfactoren

De volgende succesfactoren zijn door provincies en FBE's benoemd:

- Ganzenakkoorden, samenwerkingsafspraken met alle betrokken partijen.
- Werkwijze via regiogroepen, GAK en dergelijke.
- Organisatie van gecoördineerde (ganzen-)dagen.
- Maatwerkplannen om grensconflicten bij Natura 2000-gebieden en slaapplaatsen te ondervangen.
- Coördinatie uitvoering, inzet ganzencoördinator door FBE's. Bijvoorbeeld het door de FBE's betrekken van WBE's.
- Samenwerking tussen TBO's en WBE's.
- Bewustwording en verbreding van het ganzenbeheer naar andere partijen.
- Inzet ruivangsten.
- Inzet nestbehandeling.
- Inzet WBE en jagers (grote afschot aantallen).
- Inzet professioneel beheerteam.
- Het opvangen van de ganzenschade in foerageergebieden.
- Proactief verjagen werkt ook goed.
- Jaarrond beheer (lokaal succesvol).
- Het vergroten van de prikkel bij grondgebruikers (en-jagers) om zelf bij te dragen aan schadepreventie en schadebestrijding.
- Het niet te hoeven betalen van een behandelbedrag bij aanvraag tegemoetkoming schade.

Conclusies

- Een goede samenwerking tussen betrokken partijen leidt tot meer draagvlak, goede verstandhouding en begrip voor elkaars opvattingen. Dit geldt op alle niveaus.
- Het lijkt er erg op dat een combinatie van verschillende beheermaatregelen (en afstemming van deze maatregelen op elkaar) als succesvol wordt ervaren. Dit is vermoedelijk locatie afhankelijk maar biedt mogelijkheden voor gericht effectief maatwerk.

9 Knelpunten

Door provincies en FBE's zijn de volgende knelpunten benoemd:

Samenwerking

- Interprovinciale/landelijke samenwerking zou tot meer eenheid in beheer kunnen leiden en daarmee het ganzenbeheer effectiever kunnen maken.
- Onduidelijkheid en onbekendheid met de taakverdeling en rolopvatting tussen provincie en FBE.

Inhoudelijk

- Ontbreken van logisch verband en onvoldoende uniformiteit tussen zomerganzen en winterganzenbeheer.
- Ontbreken natuurtoets Natura 2000-gebieden voor beheermaatregelen.
- Juridisch houdbare ontheffingen.
- Vertaling procesafspraken in het beheer.
- Herhaling van discussie over feit dat er 'geen bevredigende oplossingen' zijn.
- Provincie is voornaamste probleemhouder vanwege betaling kosten van de schade.
- Beperkte kennis over onderbouwing gebruik (hulp-)middelen.
- Achterblijvende resultaten.

Draagvlak

- Weinig vertrouwen in de overheid, waardoor weinig meldingsbereidheid.
- Maatschappelijk opvattingen, soms beperkt vertrouwen tussen partijen.
- Negatieve invloed Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV)/WBE
- TBO's belijden medewerking, maar operationeel werkt niet iedereen mee.
- Ontbreken communicatie over de noodzaak van het ganzenbeheer door bestuurlijk betrokken FBE-deelnemers. Bijvoorbeeld LTO Nederland en TBO's.
- Afstemming grondgebruiker en jager/schadebestrijder. Zij dienen idealiter nadere afspraken te maken.
- Jagers doen niet altijd wat ze moeten doen.
- Risico van overvragen van de uitvoerders.

Diversen

- Aanleg van nieuwe (natte) natuur trekt meer ganzen.
- Te weinig effectieve en efficiënte alternatieve en mogelijkheden.
- Gebrek aan schadehistorie data.
- Nestbehandeling: achterblijvende inspanningen, rapportage en communicatie kan beter.
- Afzet ganzenvlees.

Conclusie

Er worden veel verschillende knelpunten benoemd, vaak te herleiden tot eerdere opmerkingen in de reacties op de vragenlijsten.

10 Kennishiaten en kennisvragen

De volgende kennishiaten zijn benoemd:

- Ontbreken van voldoende kennis over de causaliteit tussen schade, ganzenaantallen en populatie reductie.
- Effectiviteit van de verschillende beheermethoden en alternatieve en/of preventieve maatregelen.
- Landelijke uitwerking van de 'gunstige staat van instandhouding'.
- Kennis en besef van de toepassing van de verschillende juridische beheerinstrumenten.
- Bewustwording van politici en bestuurders over faunabeheer in het algemeen.
- Informatie over andere vormen van schade en overlast.
- Data, met name van BIJ12; aanvullende bronnen ontbreken, provincie en FBE's zijn onvolledig. Landelijk monitoringssysteem lijkt hiervoor gewenst.
- Meer zicht op de totale schade: de (landbouw-)schade, nu vooral op basis van getaxeerde schade. Toekomstige nieuwe vormen van schade (volksgezondheid, veiligheid, waterkwaliteit, schade aan flora en fauna). Maar ook schadetypering, locatie, tijdstippen, periode en hoogte hiervan.
- Kennis over (meer) objectieve methoden om schade te taxeren en te monitoren, inclusief controle en ijking.
- Vastleggen van verjaagacties.
- Ontbreken van kennis over manier waarop grondgebruikers geprikkeld kunnen worden om zelf een grotere bijdrage te leveren aan schadepreventie.
- Hoogte van de schades inclusief emotionele schade.
- Een populatie dynamisch model dat aansluit op de werkelijkheid.
- Meer 'over de provinciegrenzen' heen (kunnen) kijken.

De volgende kennisvragen zijn benoemd:

- Veel onderzoeken 'landen niet' of worden onjuist geïnterpreteerd. Suggestie om meer aandacht te besteden aan de communicatie en implementatie hiervan.
- Meer kennis gewenst over internationaal ganzenbeheer, waaronder AEWA. Specifiek over het in dit kader te benutten (juridisch) instrumentarium (programmatische aanpak).
- Meer kennis is gewenst over de effecten van de verschillende beheermaatregelen (onderbouwing).
- Meer kennis over reproductieontwikkelingen van ganzenpopulaties (populatiemodellen, verhouding zomer- en winterganzen).
- Kennis (delen) over beheermethodieken bij het ganzenbeheer.
- Meer kennisuitwisseling gevraagd over ganzenbeheer rondom vliegvelden.
- Meer kennisuitwisseling, analyse en delen van juridische kennis (jurisprudentie).
- Onderzoek wordt gevraagd naar de mogelijkheden voor de verwerking van het ganzenvlees gericht op betere benutting in de voedselketen.
- Onderzoek naar alternatieve terreininrichting en alternatieve rendabele teelten. Ook valt te denken aan aanpassingen in het teeltplan.

Conclusies

- Er blijft (grote) vraag naar nadere kennis over de onderbouwing en effectiviteit van de beheermaatregelen.
- Er is ook vraag naar andere meer gedetailleerde landbouwschade en gegevens over andersoortige schade.
- Tevens is kennisdeling en bewustwording richting verschillende maatschappelijke partners een wens.

Gehanteerde definities en begrippen

Faunabeheer

Onder faunabeheer wordt verstaan het treffen van maatregelen ter bescherming van wilde dieren en reguleren (onder meer door habitatmaatregelen, wering, verjaging, afschot of vangen) van de faunapopulatie met het oog op de schadebestrijding en de wildstand.

Begrippenkader uitvoeringsstrategie faunaschadebeleid

Het faunaschadebeleid is opgebouwd uit de trits: *voorkomen, bestrijden en betalen*. De trits staat voor de strategie waarbij primair schade zoveel mogelijk wordt voorkomen van de schade door middel van wildwerende en -beherende (bestrijding) maatregelen en uiteindelijk door tegemoetkoming in de dan nog resterende, onevenredig te achten schade.

Voorkomen/Preventie = Het nemen van inrichting- en bedrijfsvoeringstechnische maatregelen zoals gewassen- en teeltkeuze en wildwerende maatregelen zoals rasters, schriklint, vogelverschrikkers, knalapparaten om te voorkomen dat dieren schade veroorzaken;

Bestrijden = Het afwisselen van wildverjagende maatregelen eventueel in combinatie met faunabeheer door middel van afschot met geweer of vangen, om te voorkomen dat dieren verdere schade veroorzaken;

Betalen = Uitkeren van een, naar billijkheid bepaalde, tegemoetkoming in de schade die belanghebbende ondervindt van natuurlijke, in het wild levende, beschermde vogels en andere dieren, voor zover die schade redelijkerwijs niet of niet geheel te zijnen laste behoort te blijven (verkorte definitie volgens artikel 6.1 van de Wet natuurbescherming).

Waar wordt gesproken over de aanpak van faunaschade wordt daarmee dus de hele reikwijdte van de trits bedoeld. De gangbare (en ook wettelijke) woordkeuze "bestrijding" dekt dus strikt genomen niet de hele lading van de trits maar ziet vooral op de vermindering van de schade.